

ERVARINGEN VAN INSTELLINGEN NA EEN JAAR DECENTRALISATIE

drs. Frank Kriek
drs. Luuk Mallee
drs. Katrien de Vaan
dr. Miranda Witvliet

Amsterdam, januari 2016

Regioplan
Jollemanhof 18
1019 GW Amsterdam
Tel.: +31 (0)20 - 5315315
Fax : +31 (0)20 - 6265199

ERVARINGEN VAN INSTELLINGEN NA EEN JAAR DECENTRALISATIE

Inleiding

Op 1 januari 2015 is de verantwoordelijkheid van gemeenten op het gebied van zorg en begeleiding aan kwetsbare inwoners aanzienlijk uitgebreid. Gemeenten zijn nu verantwoordelijk voor vrijwel alle jeugdzorg, voor maatschappelijke ondersteuning en voor een deel van de langdurige zorg. Het budget voor het uitvoeren van deze nieuwe gemeentelijke taken is overgeheveld naar het gemeentefonds, met daarbij een efficiencykorting oplopend tot 25 procent. Voor 2015 gold een overgangsrecht; cliënten hebben recht op dezelfde ondersteuning door dezelfde aanbieder. Toch is er in 2015 in veel gemeenten het nodige veranderd: met aanbieders zijn afspraken gemaakt over verschuiving van zware naar lichtere vormen van ondersteuning, er is gewerkt aan extramuralisering van de zorg en er zijn nieuwe zorgarrangementen ontwikkeld. Bovendien zijn in gemeenten sociale wijkteams opgericht die de toegangspoort vormen voor zorg en begeleiding.

Een andere relevante landelijke ontwikkeling is de invoering van passend onderwijs, ook wel 'de vierde decentralisatie' genoemd. In dit nieuwe stelsel hebben scholen de plicht om een passende onderwijsplek te bieden aan leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. In zowel de nieuwe Jeugdwet als de Wet passend onderwijs hebben de gemeenten en het onderwijs de plicht tot samenwerking. Van belang is dat de ondersteuning die het onderwijs biedt goed wordt afgestemd op de gemeentelijke jeugdzorg. Onderwijsinstellingen en gemeenten voeren in dit kader overleg met elkaar en werken aan het vormgeven van gezamenlijke onderwijs-zorgarrangementen.

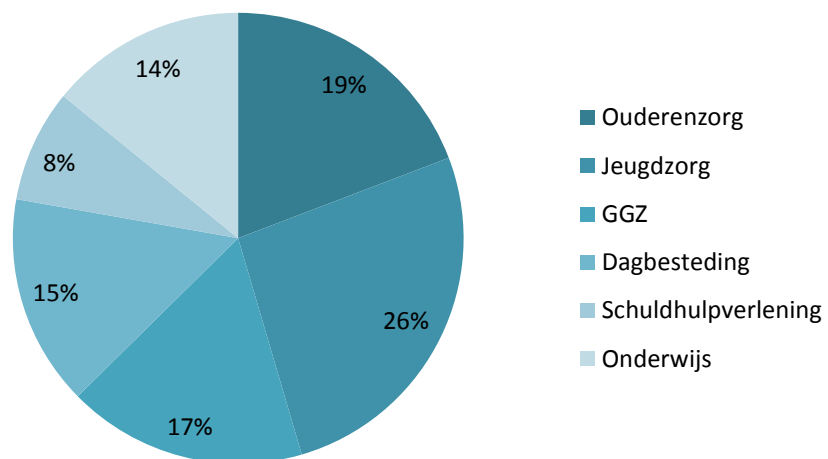
Na een jaar decentralisaties wordt het tijd om de eerste ervaringen van instellingen voor zorg en begeleiding en van onderwijsinstellingen in kaart te brengen. Uit diverse onderzoeken blijkt dat Den Haag en de gemeenten over het algemeen tevreden zijn over het verloop van de transitie en gemeenten thans voortvarend de transformatie verder vorm gaan geven. RegioPlan heeft aan aanbieders van zorg en begeleiding gevraagd of zij hier hetzelfde over denken. De vraag die hierbij centraal stond is:

Wat zijn de ervaringen van instellingen voor zorg en begeleiding na een jaar decentralisaties?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden heeft RegioPlan in november 2015 aan 700 instellingen voor zorg en begeleiding gevraagd om de enquête over de ervaringen na een jaar decentralisaties in te vullen. 178 instellingen hebben de enquête ingevuld (zie ook figuur 1). De grootste responsgroepen waren instellingen voor jeugdzorg, ouderenzorg en geestelijke gezondheidszorg (GGZ). Van de 95 samenwerkingsverbanden passend onderwijs die zijn aangeschreven, hebben 25 onderwijsinstellingen de enquête ingevuld.

Onderwerpen die in de enquête aan bod kwamen waren de omvang en aard van problematiek van cliënten, ervaringen met de toeleiding vanuit gemeenten, de toegankelijkheid en kwaliteit van ondersteuning en de mogelijkheden om met vernieuwing van ondersteuning van cliënten aan de slag te gaan.

Figuur 1. Respons op de enquête naar type instelling (in totaal 178 instellingen)

In deze rapportage worden de ervaringen van de aanbieders voor zorg en begeleiding en de ervaringen van de onderwijsinstellingen apart beschreven. Onderwijsinstellingen hebben gezien de andere samenwerkingsrelatie met de gemeenten als de overige instellingen een wat andere vragenlijst gekregen. De rapportage wordt afgesloten met een samenvatting en conclusie van de resultaten.

Ervaringen aanbieders zorg en begeleiding

a) Aantal aanmeldingen

Aan de instellingen is gevraagd welke situatie van toepassing is. Hebben zij in de eerste acht maanden van 2015 meer of minder aanmeldingen gehad dan in de eerste acht maanden van 2014? De antwoorden van de respondenten zijn in tabel 1 weergegeven.

Tabel 1. Aantal aanmeldingen 1^e 8 maanden van 2015 t.o.v. eerste 8 maanden 2014

	Veel meer aanmeldingen	Een beetje meer aanmeldingen	Evenveel aanmeldingen	Een beetje minder aanmeldingen	Veel minder aanmeldingen	N.v.t.
Wmo (n=90)	18%	18%	14%	21%	16%	13%
Jeugdwet (n=84)	15%	15%	17%	13%	16%	24%
Zvw(n=67)	9%	8%	21%	15%	10%	37%
Wlz (n=74)	4%	16%	22%	9%	14%	35%
Participatiewet (n=68)	3%	15%	4%	6%	7%	65%
UWV (n=61)	3%	3%	7%	2%	10%	75%
Andere instroom (n=66)	8%	12%	17%	4%	4%	55%

De percentages in tabel 1 laten een gemixt beeld zien van het aantal aanmeldingen. Vanuit de Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning) geldt dat ongeveer een derde deel van de aanbieders (37%) aangeeft dat ze in de eerste acht maanden van 2015 een beetje minder of veel minder aanmeldingen hebben ontvangen dan in de eerste acht maanden van 2014.

Vanuit de Jeugdwet, Wlz (Wet langdurige zorg) en Zvw (Zorgverzekeringswet) geldt dat rond een kwart van de instellingen stelt dat ze een beetje minder of veel minder aanmeldingen hebben binnengekregen in 2015 ten opzichte van 2014.

Vijftien procent van de aanbieders geeft aan dat ze met betrekking tot de Participatiewet juist een beetje meer aanmeldingen hebben gehad in 2015 ten opzichte van 2014. Daarentegen stelt tien procent dat ze met betrekking tot aanmeldingen vanuit UWV veel minder aanmeldingen hebben gehad in 2015 ten opzichte van 2014.

b) Omvang en aard van de problematiek

Aan de instellingen is gevraagd naar de omvang (tabel 2) en aard (tabel 3) van de problematiek van instromende cliënten over het algemeen binnen de instelling in de eerste acht maanden van 2015 ten opzichte van de eerste acht maanden van 2014.

Tabel 2. Problematiek instromende cliënten 1^e 8 maanden 2015 t.o.v. 1^e 8 maanden 2014

	Lichter	Hetzelfde gebleven	Zwaarder	Dat weet ik niet
Ouderenzorg	0%	26%	74%	0%
Jeugdzorg	3%	35%	57%	5%
GGZ	5%	24%	66%	5%
Dagbesteding	6%	39%	55%	0%
Schuldhulp	10%	40%	40%	10%
Totaal	4%	32%	60%	4%

Opvallend in tabel 2 is dat gemiddeld gezien 60 procent van de respondenten aangeeft dat de problematiek van de instromende cliënten over het algemeen zwaarder is geworden in de eerste acht maanden van 2015, ten opzichte van de eerste acht maanden van 2014. Dit geldt nog sterker voor de ouderenzorg (74%) en in iets mindere mate voor de schuldhulpverlening (40%). Gemiddeld een derde van de respondenten (voor dagbesteding en schuldhulp is dit wat meer) stelt dat de problematiek hetzelfde is gebleven. Vooral de schuldhulp geeft aan dat de problematiek lichter is geworden (10%) en van jeugdzorg, GGZ en dagbesteding geven respectievelijk 3, 5 en 6 procent van de respondenten dat aan. Voor de ouderenzorg zegt geen enkele respondent dat de problematiek lichter is geworden in 2015.

Tabel 3. Aard problematiek instromende cliënten 1^e 8 maanden 2015 t.o.v. 1^e 8 maanden 2014

	Hetzelfde gebleven	Een beetje anders	Heel anders	Dat weet ik niet
Ouderenzorg	31%	38%	31%	0%
Jeugdzorg	42%	39%	11%	8%
GGZ	37%	63%	0%	0%
Dagbesteding	17%	33%	33%	17%
Schuldhulp	60%	20%	20%	0%
Totaal	38%	41%	16%	5%

Van bijna alle verschillende type instellingen geeft de meerderheid (50-70%) van de respondenten aan dat de aard van de problematiek van instromende cliënten een beetje anders of heel anders is in 2015 ten opzichte van 2014 (zie tabel 3). Voor schuldhulpverlening geeft veertig procent van de respondenten dit aan; volgens de meerderheid is de aard van de problematiek hetzelfde gebleven.

In de toelichting geven de meeste instellingen aan dat de problematiek complexer is geworden, of dat er sprake is van meer gedragsmatige problematiek of meer multiproblematiek.

c) Toeleiding naar zorg en begeleiding

De toeleiding naar zorg en begeleiding kwam in de enquête aan bod in drie stellingen. Aan de instellingen is gevraagd naar het aantal doorverwijzingen naar de instelling (tabel 4 en 6) en de ervaringen met de wijkteams (tabel 5).

Tabel 4. Het aantal doorverwijzingen naar mijn instelling is afgenomen omdat de wijkteams cliënten zelf kunnen ondersteunen

	Helemaal mee eens	Een beetje mee eens	Niet mee eens/niet mee oneens	Een beetje mee oneens	Helemaal mee oneens	Dat weet ik niet
Ouderenzorg	6%	6%	23%	6%	59%	0%
Jeugdzorg	5%	35%	8%	17%	30%	5%
GGZ	5%	16%	11%	21%	47%	0%
Dagbesteding	0%	6%	38%	12%	13%	31%
Schuldhelp	10%	20%	10%	10%	30%	20%
Totaal	5%	21%	16%	15%	35%	9%

Gemiddeld een kwart van de aanbieders stelt dat het aantal doorverwijzingen naar hun instelling is afgenomen, omdat wijkteams de cliënten zelf ondersteunen. Dit geldt met name voor de jeugdzorg (40%) en schuldhulpverlening (30%) en in mindere mate voor ouderen­zorg (12%) en dagbesteding (6%).

Daarentegen is de helft van de respondenten het niet eens met de stelling dat het aantal doorverwijzingen is afgenomen, doordat wijkteams de cliënten zelf ondersteunen. Voornamelijk in de ouderen­zorg (65% is het oneens) en de GGZ (68%) lijkt het aantal doorverwijzingen niet te zijn afgenomen vanwege de wijkteams.

Tabel 5. Wijkteams en gemeenten zijn goed in staat om te bepalen welke ondersteuning cliënten nodig hebben

	Helemaal mee eens	Een beetje mee eens	Niet mee eens/niet mee oneens	Een beetje mee oneens	Helemaal mee oneens	Dat weet ik niet
Ouderenzorg	12%	6%	18%	29%	35%	0%
Jeugdzorg	3%	31%	10%	33%	18%	5%
GGZ	5%	5%	16%	32%	42%	0%
Dagbesteding	0%	19%	31%	31%	13%	6%
Schuldhelp	0%	30%	10%	30%	20%	10%
Totaal	4%	20%	16%	32%	25%	4%

Tabel 6. Sommige cliënten worden te laat doorverwezen door gemeenten naar mijn instelling

	Helemaal mee eens	Een beetje mee eens	Niet mee eens/niet mee oneens	Een beetje mee oneens	Helemaal mee oneens	Dat weet ik niet
Ouderenzorg	12%	44%	12%	13%	13%	6%
Jeugdzorg	45%	35%	5%	0%	8%	7%
GGZ	21%	26%	10%	16%	11%	16%
Dagbesteding	25%	19%	19%	6%	12%	19%
Schuldhulp	30%	30%	20%	10%	0%	10%
Totaal	31%	32%	11%	7%	9%	11%

Binnen de jeugdzorg en schuldhulpverlening geeft de helft aan dat ze hun twijfels hebben of gemeenten en wijkteams goed in staat zijn om te bepalen welke hulp cliënten nodig hebben. Binnen de dagbesteding geldt dat voor iets minder dan de helft (44%) en voor ouderen­zorg (64%) en GGZ (74%) geldt dat juist voor de meerderheid.

Deze twijfels worden wellicht onder andere gevoed doordat gemiddeld genomen zestig procent van de aanbieders van mening is dat sommige cliënten te laat worden doorverwezen door gemeenten. Dit geluid komt het sterkste uit de hoek van de jeugdzorg, waar tachtig procent van de respondenten stelt dat sommige cliënten te laat worden doorverwezen door de gemeente.

d) De toegankelijkheid en kwaliteit van de ondersteuning

Aan instellingen zijn vijf stellingen voorgelegd over de toegankelijkheid en kwaliteit van de zorg en begeleiding die zij cliënten bieden. De antwoorden van de respondenten zijn weergegeven in tabel 7 tot en met tabel 11.

Tabel 7. Burgers weten goed waar ze aan moeten kloppen voor ondersteuning

	Helemaal mee eens	Een beetje mee eens	Niet mee eens/niet mee oneens	Een beetje mee oneens	Helemaal mee oneens	Dat weet ik niet
Ouderenzorg	0%	12%	17%	18%	41%	12%
Jeugdzorg	8%	15%	13%	33%	26%	5%
GGZ	11%	5%	0%	42%	42%	0%
Dagbesteding	6%	19%	31%	13%	25%	6%
Schuldhulp	0%	33%	11%	45%	11%	0%
Totaal	6%	15%	14%	30%	30%	5%

Zestig procent van de aanbieders heeft het idee dat burgers niet goed weten waar ze kunnen aankloppen voor ondersteuning. Wanneer de verschillende typen instellingen worden vergeleken, blijkt dat het percentage dat het niet eens is met de stelling binnen de GGZ hoger is (84%) en binnen de dagbesteding lager (38%) dan gemiddeld.

Tabel 8. Mijn instelling krijgt steeds vaker cliënten doorverwezen die niet tot onze doelgroep behoren

	Helemaal mee eens	Een beetje mee eens	Niet mee eens/niet mee oneens	Een beetje mee oneens	Helemaal mee oneens	Dat weet ik niet
Ouderenzorg	0%	12%	17%	6%	59%	6%
Jeugdzorg	0%	18%	8%	24%	47%	3%
GGZ	0%	16%	21%	16%	42%	5%
Dagbesteding	0%	25%	31%	6%	32%	6%
Schuldhulp	0%	30%	30%	20%	20%	0%
Totaal	0%	19%	18%	16%	43%	4%

De meeste aanbieders (gemiddeld 59%) zijn het oneens met de stelling dat zij steeds vaker cliënten krijgen doorverwezen die niet tot de doelgroep behoren. Twintig procent van de aanbieders is het wel eens met deze stelling. Dit geldt in sterkere mate voor de dagbesteding en de schuldhelpverlening (25 en 30%) en in mindere mate voor de ouderen zorg (12%).

Tabel 9. Steeds meer cliënten zitten thuis omdat er onvoldoende aanbod aan zorg/begeleiding is

	Helemaal mee eens	Een beetje mee eens	Niet mee eens/niet mee oneens	Een beetje mee oneens	Helemaal mee oneens	Dat weet ik niet
Ouderenzorg	29%	41%	12%	0%	6%	12%
Jeugdzorg	0%	24%	30%	5%	11%	30%
GGZ	10%	32%	26%	11%	11%	10%
Dagbesteding	15%	46%	0%	31%	0%	8%
Schuldhelp	13%	25%	25%	0%	0%	37%
Totaal	11%	32%	21%	9%	7%	20%

Meer dan 40 procent van de aanbieders is van mening dat er steeds meer cliënten thuiszitten omdat er onvoldoende aanbod is aan zorg/begeleiding. Binnen de jeugdzorg is dit percentage lager (24%), maar in de ouderenzorg en de dagbesteding is dit een hoger percentage (70% en 61%).

Tabel 10. Ik maak mij zorgen over de toegankelijkheid van de zorg/begeleiding die ik kan bieden aan cliënten

	Helemaal mee eens	Een beetje mee eens	Niet mee eens/niet mee oneens	Een beetje mee oneens	Helemaal mee oneens	Dat weet ik niet
Ouderenzorg	53%	23%	12%	0%	12%	0%
Jeugdzorg	28%	42%	14%	5%	11%	0%
GGZ	32%	47%	5%	11%	0%	5%
Dagbesteding	29%	50%	0%	14%	7%	0%
Schuldhelp	38%	25%	12%	0%	0%	25%
Totaal	34%	39%	10%	6%	7%	3%

Tabel 11. Ik maak mij zorgen over de kwaliteit van de zorg/begeleiding die ik kan bieden aan cliënten

	Helemaal mee eens	Een beetje mee eens	Niet mee eens/niet mee oneens	Een beetje mee oneens	Helemaal mee oneens	Dat weet ik niet
Ouderenzorg	35%	23%	18%	6%	18%	0%
Jeugdzorg	13%	35%	14%	14%	24%	0%
GGZ	37%	26%	5%	11%	21%	0%
Dagbesteding	7%	29%	7%	21%	36%	0%
Schuldhulp	37%	12%	12%	13%	13%	13%
Totaal	23%	28%	12%	13%	23%	1%

Opvallend is dat bijna driekwart van de instellingen aangeeft dat ze zich zorgen maken over de toegankelijkheid van de zorg/begeleiding die ze kunnen bieden aan hun cliënten; dagbesteding scoort daarbij het hoogst met 79%.

De helft van de aanbieders maakt zich daarbij tevens zorgen over de kwaliteit van de zorg die ze kunnen aanbieden. Met name instellingen voor ouderen zorg (58%) en de GGZ (63%) maken zich zorgen over de kwaliteit die zij kunnen bieden.

e) Omvang zorg en begeleiding

De indruk van de omvang van zorg en begeleiding die instromende cliënten nodig hebben is weergegeven in tabel 12.

Tabel 12. De cliënten die in 2015 naar mijn instelling zijn doorverwezen hebben meer zorg/begeleiding nodig dan de instromende cliënten van voor 2015

	Helemaal mee eens	Een beetje mee eens	Niet mee eens/niet mee oneens	Een beetje mee oneens	Helemaal mee oneens	Dat weet ik niet
Ouderenzorg	29%	41%	12%	12%	6%	0%
Jeugdzorg	16%	24%	41%	3%	11%	5%
GGZ	26%	32%	26%	5%	11%	0%
Dagbesteding	14%	29%	28%	21%	0%	7%
Schuldhulp	12%	38%	37%	0%	13%	0%
Totaal	20%	31%	31%	7%	8%	3%

Gemiddeld genomen is de helft van de instellingen van mening dat de cliënten die in 2015 naar hun instelling zijn doorverwezen meer zorg nodig hebben dan de instromende cliënten van voor 2015. Binnen de GGZ (58%) en ouderenzorg (70%) stelt meer dan de helft van de respondenten dat ze deze ontwikkeling signaleren.

f) Mogelijkheden voor vernieuwing

De kansen die de decentralisaties volgens de instellingen bieden voor vernieuwing van zorg en begeleiding zijn weergegeven in tabel 13.

Tabel 13. De decentralisaties bieden mogelijkheden om met vernieuwing van de zorg en begeleiding van cliënten aan de slag te gaan

	Helemaal mee eens	Een beetje mee eens	Niet mee eens/niet mee oneens	Een beetje mee oneens	Helemaal mee oneens	Dat weet ik niet
Ouderenzorg	18%	29%	29%	18%	6%	0%
Jeugdzorg	33%	46%	5%	8%	8%	0%
GGZ	26%	42%	16%	0%	16%	0%
Dagbesteding	36%	22%	14%	14%	14%	0%
Schuldhulp	37%	25%	12%	13%	0%	13%
Totaal	29%	37%	14%	9%	9%	1%

Er klinken vanuit een groot deel van de aanbieders kritische geluiden over de gevolgen die de decentralisaties met zich meebrengen, maar aan de andere kant ziet ook twee derde van de aanbieders dat de decentralisaties mogelijkheden bieden om aan de slag te gaan met vernieuwing van zorg en begeleiding van cliënten. In vergelijking tussen de verschillende typen instellingen zien meer respondenten binnen de jeugdzorg (79%) dan bij de ouderenzorg (47%) en de dagbesteding (58%) de decentralisaties als kans zien voor vernieuwing.

Ervaringen onderwijsinstellingen

g) Omvang leerlingen en aard problematiek speciaal onderwijs

Aan de samenwerkingsverbanden passend onderwijs is gevraagd hoe de omvang van het aantal leerlingen (tabel 14) en de omvang en aard van de problematiek (tabel 15 en 16) in het speciaal onderwijs zich hebben ontwikkeld sinds de komst van passend onderwijs.

Tabel 14. Ontwikkeling omvang leerlingen speciaal onderwijs ten opzichte van situatie voor passend onderwijs

Verandering	%
Veel lager	0
Een beetje lager	35
Hetzelfde gebleven	48
Een beetje hoger	17
Veel hoger	0
Dat weet ik niet	0

Volgens bijna de helft van de onderwijsinstellingen is de omvang van het aantal leerlingen in het speciaal onderwijs sinds de komst van passend onderwijs hetzelfde gebleven (zie tabel 14).

Tabel 15. Ontwikkeling omvang problematiek leerlingen speciaal onderwijs ten opzichte van de situatie voor passend onderwijs

Verandering problematiek	%
Lichter	0
Hetzelfde gebleven	65
Zwaarder	31
Dat weet ik niet	4

Hoewel ongeveer een derde aangeeft dat de problematiek binnen het speciaal onderwijs zwaarder is geworden, denkt de meerderheid dat de problematiek over het algemeen gelijk is gebleven (65%; zie tabel 15).

Tabel 16. Ontwikkeling aard problematiek leerlingen speciaal onderwijs ten opzichte van de situatie voor passend onderwijs

Aard problematiek leerlingen	%
Hetzelfde gebleven	62
Een beetje anders, namelijk	29
Heel anders, namelijk	0
Dat weet ik niet	9

De meerderheid geeft aan dat de aard van de problematiek van de leerlingen in het speciaal onderwijs hetzelfde is gebleven, terwijl een derde van de samenwerkingsverbanden aangeeft dat de problematiek wel wat is veranderd.

Deze respondenten geven aan dat de problematiek complexer is geworden en dat de zwaardere gevallen overblijven.

h) Aard en omvang problematiek regulier onderwijs

Aan de onderwijsinstellingen is tevens gevraagd hoe de omvang van de problematiek (tabel 17) en de aard van de problematiek (tabel 18) in het regulier onderwijs zich hebben ontwikkeld sinds de komst van passend onderwijs.

Tabel 17. Ontwikkeling omvang problematiek regulier onderwijs ten opzichte van situatie voor passend onderwijs

Verandering problematiek	%
Lichter	0
Hetzelfde gebleven	67
Zwaarder	24
Dat weet ik niet	9

Sinds de komst van passend onderwijs is de problematiek van leerlingen in het regulier onderwijs volgens een kwart van de respondenten zwaarder geworden. De meerderheid van de onderwijsinstellingen (67%) geeft aan dat de problematiek hetzelfde is gebleven.

Tabel 18. Aard problematiek regulier onderwijs ten opzichte van situatie voor passend onderwijs

Aard problematiek leerlingen	%
Hetzelfde gebleven	65
Een beetje anders, namelijk	25
Heel anders, namelijk	0
Dat weet ik niet	10

Twee derde van de respondenten stelt dat de aard van de problematiek van leerlingen in het regulier onderwijs hetzelfde is gebleven en een kwart van de samenwerkingsverbanden geeft aan dat deze problematiek licht is veranderd. Deze respondenten benoemen dat er meer sprake is van complexere problematiek en dat er meer leerlingen zijn die extra ondersteuning nodig hebben. Ook wordt benoemd dat er veel meer afstemming met jeugdhulp noodzakelijk is.

i) Thuiszitters

De ontwikkeling van het aantal thuiszitters binnen het samenwerkingsverband volgens de respondenten is weergegeven in tabel 19.

Tabel 19. Ontwikkeling aantal thuiszitters binnen het samenwerkingsverband ten opzichte van de situatie voor passend onderwijs

Aantal thuiszitters	%
Veel lager geworden	20
Een beetje lager geworden	25
Hetzelfde gebleven	45
Een beetje hoger geworden	0
Veel hoger geworden	0
Dat weet ik niet	10

Er lijkt een positieve trend te zijn ontstaan met de komst van passend onderwijs; bijna de helft (45%) van de respondenten geeft aan dat het aantal thuiszitters is verminderd sinds de komst van passend onderwijs.

j) Ervaringen samenwerking gemeente

Via een aantal stellingen is aan de onderwijsinstellingen gevraagd hoe de samenwerking met gemeenten verloopt. De antwoorden zijn weergegeven in tabel 20. In tabel 21 staan de antwoorden op een aantal stellingen met betrekking tot de toegankelijkheid en kwaliteit van de ondersteuning.

Tabel 20. Kunt u aangeven in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen?

	Helemaal mee eens	Een beetje mee eens	Niet mee eens/niet mee oneens	Een beetje mee oneens	Helemaal mee oneens	Dat weet ik niet
De samenwerking tussen de onderwijsinstellingen en de gemeenten over passend onderwijs verloopt over het algemeen goed	26%	58%	5%	5%	5%	0%
Er zijn goede afspraken tussen de onderwijsinstellingen en de gemeenten over wie welke ondersteuning biedt aan leerlingen	16%	42%	5%	32%	5%	0%
Er zijn goede afspraken tussen de onderwijsinstellingen en de gemeenten over de aanpak van thuiszittersproblematiek	32%	58%	5%	5%	0%	0%

De toegang voor jeugd binnen de gemeenten functioneert (nog) niet optimaal	11%	17%	6%	28%	28%	11%
--	-----	-----	----	-----	-----	-----

Tabel 21. Kunt u aangeven in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen?

	Helemaal mee eens	Een beetje mee eens	Niet mee eens/niet mee oneens	Een beetje mee oneens	Helemaal mee oneens	Dat weet ik niet
Ik maak mij zorgen over de toegankelijkheid van de ondersteuning die ik kan bieden aan leerlingen	11%	11%	11%	42%	16%	11%
Ik maak mij zorgen over de kwaliteit van de ondersteuning die ik kan bieden aan leerlingen	68%	21%	5%	5%	0%	0%
De decentralisaties, inclusief passend onderwijs, bieden mogelijkheden om met vernieuwing van de ondersteuning van leerlingen aan de slag te gaan	32%	32%	0%	21%	16%	0%

Een overgrote meerderheid van de respondenten (84%) zegt dat de samenwerking tussen gemeenten en scholen over passend onderwijs over het algemeen goed verloopt. Iets meer dan de helft van de respondenten (58%) is tevreden over de afspraken die gemaakt zijn tussen onderwijsinstellingen en gemeenten over wie welke zorg biedt aan leerlingen. Daarnaast is bijna elke samenwerkingsverband (90%) tevreden over de afspraken die onderwijsinstellingen en gemeenten hebben gemaakt over de thuiszittersproblematiek. De meeste respondenten zijn ook tevreden over de toegang voor jeugdzorg van de gemeente; 28% van de samenwerkingsverbanden stelt echter dat deze toegang nog niet optimaal functioneert.

Het merendeel van de respondenten maakt zich ook geen zorgen over de toegankelijkheid van de ondersteuning die ze aan leerlingen kunnen bieden, slechts een vijfde van de samenwerkingsverbanden vindt dit een probleem. Daarentegen maken een overgrote meerderheid (89%) van de respondenten zich zorgen over de kwaliteit van ondersteuning die ze aan leerlingen kunnen bieden.

Twee derde van de samenwerkingsverbanden ziet de decentralisaties wel als een kans om met de vernieuwing van de ondersteuning van leerlingen aan de slag te gaan.

Samenvatting en conclusie

Samenvatting

Een jaar na de decentralisaties in het sociale domein maken instellingen voor zorg en begeleiding zich grote zorgen over de toegankelijkheid en over de kwaliteit van de ondersteuning die zij cliënten kunnen bieden. Dat blijkt uit een enquête uitgevoerd door Regioplan onder ruim 175 instellingen voor zorg en begeleiding. Ruim de helft van de bevroagde aanbieders twijfelt of gemeenten wel goed in staat zijn om te bepalen welke ondersteuning burgers nodig hebben. Steeds meer cliënten zitten thuis omdat er onvoldoende aanbod aan ondersteuning is.

Op 1 januari 2015 is de verantwoordelijkheid van gemeenten op het gebied van zorg en begeleiding aan kwetsbare inwoners aanzienlijk uitgebreid. Gemeenten zijn nu verantwoordelijk voor vrijwel alle jeugdzorg, voor maatschappelijke ondersteuning en voor een deel van de langdurige zorg. Een enquête uitgevoerd door Regioplan onder meer dan 150 aanbieders van deze vormen van ondersteuning en onder 25 samenwerkingsverbanden voor passend onderwijs, wijst uit dat aanbieders zich grote zorgen maken of zij nog wel voldoende in staat zijn om de hulp te bieden die cliënten nodig hebben.

Aanbieders van dagbesteding maken zich vooral druk over de toegankelijkheid van de ondersteuning. Volgens ruim 60 procent van deze aanbieders zitten er steeds meer cliënten gedwongen thuis als gevolg van onvoldoende aanbod. Aanbieders van ouderenzorg en van geestelijke gezondheidszorg maken zich daarentegen vooral zorgen over de kwaliteit van de ondersteuning die zij kunnen bieden. Ruim twee derde van deze aanbieders twijfelt eraan of gemeenten weten welke ondersteuning burgers nodig hebben.

Ook de helft van de bevroagde samenwerkingsverbanden voor passend onderwijs maken zich zorgen over de kwaliteit van de ondersteuning die zij leerlingen kunnen bieden. De samenwerking tussen de onderwijsinstellingen en de gemeenten verloopt nog niet optimaal. Van de bevroagde jeugdzorg-aanbieders is acht op de tien van mening dat cliënten door gemeenten te laat worden doorverwezen. Als gevolg hiervan staat zowel de toegankelijkheid als de kwaliteit van de zorg aan cliënten onder druk.

Ondanks deze kritische geluiden, zien twee op de drie aanbieders ook de mogelijkheden van de decentralisaties om aan de slag te gaan met vernieuwing van zorg en begeleiding van cliënten. Dan moeten wel belangrijke knelpunten, zoals het niet op tijd herkennen van problemen door wijkteams, te laat doorverwijzen naar aanbieders en de toename van administratieve lasten aangepakt worden, aldus de instellingen.

Conclusie

De uitkomsten van het enquête laten zien dat er, vanuit het perspectief van instellingen voor zorg en begeleiding, een jaar na de transitie nog een slag te maken valt met de transformatie van zorg en begeleiding. Hier zullen gemeenten en aanbieders van ondersteuning gezamenlijk mee aan de slag moeten. Het ontwikkelen van een gezamenlijk begrippenkader en een gezamenlijke visie op de gewenste transformatie en vooral ook het uitwerken van deze visie in een vernieuwd lokaal/regionaal -betaalbaar- pakket van zorg en ondersteuning voor cliënten, dat zijn de uitdagingen die aanbieders van zorg en begeleiding en gemeenten de komende jaren gezamenlijk moeten gaan oppakken. Veel zal afhangen van de innovatiekracht van aanbieders van zorg en begeleiding en hun opdrachtgevers, de gemeenten. De transitie is achter de rug, de transformatie is nog maar net begonnen.